

Lausunto

06.09.2021

Asia: VN/4400/2021

Arviomuistio julkisen hallinnon tietojärjestelmiä koskevan sääntelyn kehittämistarpeista

Lausuntonne arviomuistiosta

1. Kommenttinne arviomuistiossa tehdystä nykytilan kuvauksesta

Arviomuistiossa on käsitelty nykytilaa riittävässä laajuudessa.

2. Kommenttinne tietojärjestelmistä sääntelykohteena

Syyttäjälaitos katsoo, että tietojärjestelmiin kohdistuvan sääntelyn tulisi olla mahdollisimman teknologiariippumatonta kuten arviomuistiossa todetaan. Tietojärjestelmät ja niissä käytetyt ratkaisut kehittyvät ja muuttuvat nopeatahtisesti. Viranomaisten käytössä olevat tietojärjestelmät poikkeavat käyttötarkoitukseltaan, teknologioiltaan ja iältään huomattavasti, mikä asettaa osaltaan haasteita yhtenäiselle sääntelylle. Toisaalta teknologiariippumaton sääntely vaatii huolellista valmistelua, jottei se johda tilanteisiin, jotka ovat tulkinnanvaraisia. Koneoppimiseen ja tekoälyyn pohjautuvien teknisten ratkaisujen jättäminen sääntelyn ulkopuolelle on tässä vaiheessa perusteltua. Syyttäjälaitos huomauttaa, että nämä tekoälyyn tai automaattiseen päätöksen tekoon pohjautuvat sovellukset eivät pääsääntöisesti sovellu rikosasioiden käsittelyyn.

3. Millaisia yleisiä vaatimuksia tietojärjestelmien toiminnallisuuksille pitäisi lainsäädännöllä asettaa?

-

4. Millaisia olennaisia teknisiä vaatimuksia hallintoasioita käsitteleville tietojärjestelmille pitäisi lainsäädännöllä säätää?

Tiedonhallintalaki, eurooppalainen tietosuojasetus, tietosuojalaki sekä laki rikosasioiden tietosuojasta sääntelevät tietojärjestelmien lokitusta, käsittelyn asianmukaisuutta sekä tietosuojan ja -turvan huomioimista riittävällä tasolla. Tarkempi sääntely voi tulla kyseeseen erityislainsäädännön kautta tapauskohtaisesti.

5. Millaisia vaatimuksia, kuten dokumentointivaatimuksia, tietojärjestelmien kehittämiseksi pitäisi lainsäädännöllä säätää?

Tiedonhallinta laki sekä eurooppalainen tietosuojasetus sisältävät hyvät perusvaatimukset viranomaisten käyttämien tietojärjestelmien dokumentaatiolle. Nämä vaatimukset tulisi huomioida tietojärjestelmiä kehitettäessä.

6. Miten lainsäädännöllä tulisi varmistua virkavastuun toteutumisesta ja kohdistumisesta, mitä tulee tietojärjestelmien kehittämiseen, käyttöönottoon ja käyttöön, sekä tietovarantojen käyttöön?

Automaattisen päätöksenteon kohdalla Syyttäjälaitoksen mielestä yksittäiseen virkamieheen kohdennettavan virkavastuun sijaan laissa tulisi korostaa järjestelmää luotaessa ja sitä käytettäessä noudatettavia riittävän kattavia toimintatapoja. Jatkovalmistelussa on syytä arvioida sitä, onko virkavastuu virkamiehen oikeuksiin ja velvollisuuksiin liitettynä vastuuna siinä määrin henkilösidonnaista, että se voi automatisaatiosta päätettäessä kohdentua vain niiden päätöksentekojärjestelmien jäseniin, jotka päättävät automaattisessa päätöksenteossa käsiteltävistä asioista ja substanssirajauksista ja niihin, jotka suorittavat tällaiseen päätöksentekojärjestelmään liitettäviä kontrollitoimia, näiden virkatehtävien rajoissa. Yksittäiseen automatisaatiolla syntyneeseen ratkaisuun liittyvän virkavastuullisen virkamiehen todentaminen voi olla käytännössä hyvin vaikeaa, ellei mahdotonta. Kun päätökset tehdään automaattisesti sekä henkilöiden suorittaman että automaattisen valvonnan tulisi olla korostuneessa asemassa. Koska virheetöntä tietojärjestelmää on mahdotonta luoda, tulisi pyrkiä riittävän tiheään seurantajärjestelmän ja kunnolla resursoitun korjausjärjestelmän kehittämiseen.

7. Mitä edellytyksiä tietovarannoille, niiden laadulle tai niiden käytölle tulisi lainsäädännössä asettaa, jotta niitä voidaan käyttää osin tai täysin automaattisessa päätöksenteossa?

Tietovarantojen laatua ja niiden sisältämän tiedon oikeellisuutta tulisi valvoa riittävin resurssein. Virhetilanteet tulisi pystyä dokumentoimaan. Niiden korjaamiseen tulisi olla riittävät resurssit ja ennalta suunnitellut toimintamallit. Mikäli tietovarantojen laadussa havaitaan ongelmia, tulisi automaattiseen päätöksen tekoon pohjautuvat sovellukset keskeyttää korjausten ajaksi. Laadun tarkkailun tulisi perustua automaatioon sekä ihmisen tekemään valvontaa.

8. Miten tietoturvallisuuden arviointia ja arviointijärjestelmää koskevaa lainsäädäntöä tulisi kehittää? Entä erityisesti viranomaisten tietojärjestelmien arvioinnin osalta?

-

9. Kommenttinne muistiossa todetuista sääntelytarpeista yleensä

-

10. Muut yleiset kommentit arviomuistiosta

-

Hirvonen Lauri
Syyttäjälaitos - valtakunnansyyttäjän toimisto / Åklagarmyndigheten -
riksåklagarens byrå

